

конструкції санкцій ст. 110-2 КК України: 1) конфіскацію майна як додаткове покарання виключити в ч. 1 ст. 110-2 КК України; 2) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове обов'язкове покарання виключити у всіх частинах ст. 110-2 КК України; 3) передбачити альтернативні позбавленню волі види основних покарань.

Список використаної літератури:

1. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія. Київ: Атіка, 2004. 296 с.
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за фінансування сепаратизму: Закон України 1533-VII від 19 червня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 32. Ст. 1125.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради*. 2001. № 25. Ст. 131.
4. Лантінов Я.О. Щодо теоретичних основ пеналізаційного розрахунку як складової наукового обґрунтування вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти основ громадянського суспільства в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». 2014. Вип. 17. С. 161-165.
5. Митрофанов А.А. Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. спец. : 12.00.08. Київ, 2005. 17 с.

Ключові слова: кримінально-права санкція, покарання, судова дискреція, криміналізація, індивідуалізація покарання, диференціація кримінальної відповідальності, загальна норма, спеціальна норма.

Ключевые слова: уголовно-правовые санкции, наказание, судебная дискреция, криминализация, индивидуализация наказания, дифференциация уголовной ответственности, общая норма, специальная норма.

Key words: criminal sanction, punishment, judicial discretion, criminalization, individualization of punishment, differentiation of criminal liability, general rule of law, special rule of law.

БОГУЦЬКИЙ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ОБ'ЄКТИВУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ЦІННОСТЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ: ДО ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І СКЛАДУ ЗЛОЧИНІВ

Проблема об'єктів у кримінально-правовій науці розглядається та вирішується у декількох напрямках. Об'єктами кримінального права сучасна доктрина визначає суспільні відносини у характеристичні галузі права, натомість у теорії складу злочинів одним із його елементів

розглядають об'єкт злочинного посягання. За таких обставин об'єктивування у кримінальному праві виходить на онтологічне осмислення змісту кримінального права, як галузі права, та, водночас, характеризує злочин, вказуючи на його спрямованість. Може видатися, що проблема об'єктивування у кримінальному праві не заслуговує на увагу та є зверненням до опрацьованих, усталених у кримінальному праві доктринальних позицій, які мало що дають для юридичної практики, а стосуються більшою мірою теоретико-пізнавального процесу, зорієнтованого виключно на потреби вітчизняної кримінально-правової науки. Проте подібна думка є помилковою з декількох міркувань. Правова практика у контексті законотворчої діяльності виявляє надскладне питання сучасних підходів до розробки новаційних моделей кримінального закону, визначення по суті сучасної доктрини кримінального закону та реалізації її положень в інститутах особливої частини кримінального права. Іншим, але не менш важливим, є питання стосовно застосування кримінального закону, кваліфікації злочинних діянь, кримінальної відповідальності, покарання, де на перше місце виходить проблема складу злочину. Найбільш актуальними, на наш погляд, вказані питання серед інших проблемних питань особливої частини кримінального права проявляються у кримінально-правовому інституті злочинів проти основ національної безпеки (інституті кримінально-правової охорони основ національної безпеки України).

Кримінально-правова компаративістика дає достатній науковий і практичний матеріал стосовно певних традицій у визначенні об'єкта кримінального права [1]. Доводиться констатувати, що суспільні відносини не є феноменом, який визначається об'єктом кримінального права, у багатьох правових системах світу, де кримінально-правова доктрина зосереджується на більш практичних питаннях злочину як винного діяння та покарання за злочини. Проблема злочину і покарання якраз і є наскрізною для кримінального права в історичному аспекті та об'єднує кримінально-правову науку усіх епох, усіх відомих історичних та існуючих соціальних організацій. Віднесення суспільних відносин до об'єкта кримінального права відбулося внаслідок відповідної наукової дискусії у 60-70-і роки минулого століття в радянській правовій науці стосовно системи права та його структури [2], де кримінальне право зайняло належне місце серед основних або ж профілюючих галузей права, в іншому тлумаченні – фундаментальної галузі права. Проте система кримінального права, його структура ще певний час залишалися поза увагою науковців, як проблеми, що мали більш теоретичний, а не прикладний характер. Визначення суспільних відносин об'єктом кримінального права у вітчизняній кримінально-правовій науці не є загальновизнаною позицією, хоча відхід від певних традицій у розгляді цього питання не має широкого поширення серед науковців. У даному випадку переважають ті погляди учених, які сформувалися на основі традиційного підходу радянської доктрини кримінального права. Наскільки вони є переконливими і наскільки вони мають значення для вирішення завдань, які вирішує кримінальне право – питан-

ня дискурсу, проте домінування теоретичних аспектів цієї проблеми є очевидним. Водночас для розкриття сутності кримінального права, що у подальшому розгортається у його змісті, визначення не лише злочину але й того соціально обумовленого явища або ж феномена, на які посягає злочин, має значення і це важливо для формування, удосконалення кримінально-правової політики, її реалізації у соціальному просторі державної організації суспільства. Натомість кримінально-правова наука не запропонувала загального прийнятного відповідно до традиційних установок поняття об'єкта кримінального права, що своєю чергою стає на заваді у використанні науково обґрунтованих термінів і відповідних юридичних конструкцій в освітньому процесі, у правозастосовній практиці. Зрештою науковці продовжують наразі невпинні дискусії стосовно функцій кримінального права як галузі права, що посилює і без того невизначеність стосовно об'єкта, оскільки регулятивна функція, настільки органічно сприйнята, розгорнута науковцями в інших галузях права, має достатні та цілком ґрунтовні застереження у кримінально-правовій науці, де віддається перевага охоронній функції права. Адже твердження про існування суспільних відносин, які є об'єктом кримінального права, до фактичного урегулювання таких відносин відповідними нормами права, не має раціональної основи, а поглиблюючись у світоглядне сприйняття вказаної проблеми, ми переходимо до сфери морально-етичної, що цілком закономірно, проте не піддається необхідному раціональному осмисленню.

Відтак суспільні відносини, які стосуються безпосередньо злочину і встановлення покарання за злочин завжди є кримінально-правовими відносинами, тобто завжди унормовані правом. За таких обставин ми виходимо на інший рівень проблеми об'єктивування кримінального права, де об'єкт, яким розглядають суспільні відносини і якими по суті є кримінально-правові відносини, постає об'єктом у собі, тобто як внутрішнє відображення власного змісту, без можливості його зовнішнього відображення, що суперечить не лише загальноновизнаному розумінню об'єкта права у побудові його системи, у розкритті структури, але й не дозволяє застосувати подібну конструкцію у прикладних цілях, що є визначальним для кримінального права.

Отже, онтологія об'єкта у кримінальному праві потребує іншого уявлення та відходу від традиційного сприйняття об'єкта саме як певних суспільних відносин. Таким об'єктом цілком справедливо можна розглядати систему існуючих у суспільстві цінностей [3] та інтересів, охорону яких здійснює кримінальне право. Подібна наукова позиція не знайшла наразі загального визнання та підтримки, що варто розцінювати як питання часу, оскільки наукове обґрунтування такої позиції є достатньо переконливим, звичайно якщо зняти певне ідеологічне нашарування, яке залишається у вітчизняній кримінально-правовій науці, перешкоджаючи поступальний рух. Зрозуміло, що за таких обставин необхідним стає перегляд багатьох аспектів не лише загальної частини кримінального права, а й особливої частини, у тому числі стосовно структурування системи кримінального права та доктринальної розробки теорії складу злочину. Водночас проблема об'єкта у

складі злочину у контексті його ціннісного розуміння та визначення інтересів у сутнісно-змістовній характеристиці розкривається здавалось у досить віддаленій від цієї проблеми парадигмі протиправності злочинного діяння. Протиправність є об'єктивною характеристикою злочинного діяння, але не тому, більш вірно – не лише тому, що злочином порушуються закріплені у нормах права, у законі певні правила, певні заборони. Таке порушення стосується насамперед цінностей та інтересів, які містить право та його конкретна норма, що відображена у законі, або ж в іншій формі існування самого права. Протиправність не потребує додаткового визначення об'єкта, оскільки іманентно містить об'єкт, якими є цінності життя, здоров'я людини, її честь і гідність тощо, власність, а також значний перелік інтересів індивідуального та загальносоціального значення – від здорового довкілля, до безпечних умов експлуатації транспорту, безпеки у соціальному спілкуванні, національної та громадської безпеки тощо. Посягання на цінності та інтереси утворює сутнісну основу протиправності, яка транслюється у своєму змісті через порушення певних правил поведінки або ж норм права, що містить закон чи інша форма існування права відповідно до парадигмальних основ відповідної правової системи. Безперспективно розглядати протиправність виключно як таку ознаку злочину, що розкривається через норму кримінального закону [4, с. 109]. Визначення у нормі кримінального закону злочину і покарання за злочин є похідним від протиправності, є по суті формалізованим відображенням протиправності, природа протиправності – у порушенні цінностей та інтересів, захищених правом, та спричинення такими порушеннями шкоди людині або суспільству чи державі.

Взаємозв'язок цінностей та інтересів є діалектичним, цінності та інтереси можуть співпадати, інтереси можуть поглинати цінності у процесі свого формування на їхній основі тощо. Звичайно, що аксіологія дає підстави стверджувати про первинність цінностей, які утворюють важливі та більш важливі для охорони інтереси. Найважливішими інтересами, сформованими на основі цінностей, розглядаються безпечні умови життєдіяльності людини, суверенітет, територіальна цілісність державної організації суспільства. Перелік цінностей та інтересів мають усталений характер, проте усталеність стосується лише життя, здоров'я людини, а також такої важливої для життєдіяльності людини та існування, розвитку суспільства, держави сфери, якою є сфера національної безпеки, а у переважній більшості випадків цінності та інтереси відповідають темпоральним умовам розвитку суспільства, держави. Саме через публічне визнання цінностей та інтересів ми виходимо на інший доктринальний та разом з цим прикладний рівні розуміння, що дозволяє стверджувати, зокрема, про національні інтереси, посягання на які обумовлюють руйнування, навіть знищення ціннісної основи, позбавлення людини і суспільства можливості реалізувати свої потреби, а тому об'єктивно вимагають кримінально-правової охорони.

Протиправність як антиправова соціальна спрямованість злочину, що має своїм наслідком спричинення шкоди цінностям, індивідуальним чи публічним інтересам, не потребує визначення об'єктів у складі

злочину, а поряд з об'єктивною стороною утворює систему об'єктивних ознак складу злочину. Відтак теорія складу злочину набуває своєї завершеності, має чотири системні елементи: 1) об'єктивну сторону; 2) протиправність; 3) суб'єкт; 4) суб'єктивну сторону. Зазначена структура складу злочину, як системи, може ефективно застосовуватися у правовій практиці. Адже визначення форми та ознак діяння як злочинного містить об'єктивна сторона складу злочину; протиправність засвідчує спрямованість діяння проти цінностей та інтересів, які містить право або ж які захищаються правом, з конкретизацією за необхідності матеріальних ознак; суб'єкт злочину у його складі розкриває ознаки та характеристики особи, яка вчиняє злочин; суб'єктивна сторона вказує на психічні, вольові характеристики злочинного діяння.

Висловлена наукова позиція є важливою в умовах осучаснення вітчизняної кримінально-правової доктрини та модернізації кримінального закону, потребує подальшої наукової розробки з метою ефективного застосування.

Список використаної літератури:

1. Малиновский А.А. Сравнительное правоведение в сфере уголовного права. – М., 2002. – 376 с.
2. Бабаев В.К. Советское право как логическая система. – М., 1978. – 209 с.
3. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину / Є. Фесенко // Право України. – 1999. – № 6 – С. 75-78.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальний закон, об'єктивування у кримінальному праві, об'єкт кримінального права, теорія складу злочину, цінності, інтереси, протиправність.

Ключевые слова: уголовное право, уголовный закон, об'єктивирование в уголовном праве, об'єкт уголовного права, теория состава преступления, ценности, интересы, противоправность

Key words: criminal law, objectification in the criminal law, object of the criminal law, theory of corpus delicti, values, interests, wrongfulness.

ГОРБАЧОВА ІРИНА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ЗАПРОВАДЖЕННІ ІНСТИТУТУ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ

З вересня 2019 року в Україні було розпочато реформу кримінального законодавства України. Сучасні вимоги соціально-економічного стану держави та чинні положення кримінального законодавства